

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

De Examine generali quotidiano. C. VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78809](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78809)

vita adolescentem, condiscipulum meum in Logica, Ioannem Mariam Campori, in India Orientali ante paucos annos sancte mortuum, dum disputaturus in schola, die disputationis, non quidem præscriptam à Regulâ meditationem omisisset, sed certas qualdam deuotiones, spontaneas & liberaas, quò plus haberet temporis, ad se pro disputatione præparandum. Audiuit enim vocem Domini, se ita commentem: *Putasne te posse sine meo auxilio bene disputare: an non facilius meo orando potes obtinere auxilium, quam studendo? Quo diuino monito edoctus, nunquã postea, studiorû gratiã, priuatas deuotiones omisit.*

66. *Secundo, consideranda sunt terribilia S. Chrysofolomi verba iis præsertim, qui facillè vel omitunt, vel decurtant orationem à Regulâ imperatam. Cùm, inquit, videro quempiam non amantem orandi studium (quo caret ille, qui præscriptam omittit orationem, vel decurtat) nec huius rei feruorã reuerentiã, curã teneri, continuo mihi palam est, eum nihil egregia dotis in animo possidere: Et quisquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit assidue frui, is mortuus est. & vitã carens, expertusq; sana mentis. Nã hoc ipsum euidentissimam est arguementum amentie, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi studium. Quin insuper, quòd oporteat, quavis more tristis existimare, si quis deprecatione priuatur, pulchre vos docet Daniel ille Propheeta magnus, qui maluerit emori, quam triduo duntaxat arce-ri ab orando. Et simpliciter impossibile est, absque precatiõis presidio, cum virtute agere. Precaatio, seu radix & basis, omnibus ceteris subternitur, neque secus ac nauem & domum ea qua subleuata sunt validam reddunt, ac ne soluantur continent, ita nostram vitam orandi studium & continet, & vbiq; firmam reddit, ad eò ut absque hoc nihil nobis boni possit contingere, neque*

68. *quòd ad salutem conducat. Et infra: Precaatione, omnes homines non minus opus habemus, quam arbores aquarum humore. Neque enim ille valet fructus producere, nisi bibant humorem radicibus, neque nos pretiosus pietatis fructibus, poterimus esse grauidi, nisi precibus irrigemur. Quapropter oportet, & stratis relictis,*

69. *diuino cultu preuenire solis ortum &c. Et, Sceleratissimi spiritus continenter obambulant, obseruantes nos, ut si quem deprehenderint, nudatum deprecationis presidio, protinus abripiant: si nos conspexerint deprecatione communitos, illico resiliunt, non aliter, quam predones ac facinorosi, vbi conspiciunt militis gladium, in suum caput vibrari. Quòd si contingat, aliquem esse nudum deprecationis presidio, hic auulsus deportatur à demonibus, & in calamitates, variaq; mala impellitur.*

70. *Aliã similitudine hoc ipsum declarat & alio libro, idem Sanctus: Quemadmodum ciuitas, qua muris cinctã non est, facile venit in potestatem hostium, propterea quòd prorsus absq; id, quo fuerat hostium incurtus arcendus, sic & animam non munitam precibus, diabolus facillè in suam redigit ditionem, nec multo negotio, omni genere scelerum implet.*

Verissima scripsisse hunc Sanctum docet frequens experientia, Quotquot enim in Religio-

ne labuntur in aliquod peccatum morale, vel statum religiosum deserunt, aut aliquod scandalum edunt, infallibile argumentum est, eos vel omittere diu solitas stas orationes, vel decurtare, vel negligentissimè, & tantum ad oculum (ut viderentur orasse) eas expedituisse. Ne ergo ad tam infelicem delabaris conditionem, diligenter quotidianis meditationibus attende, ut earum presidio, & perseverantiam in statu religioso, & conseruationem ac augmentum spiritus, & perpetuum in virtutibus progressum, ac in studiis, acquiras, omni denique bono ad salutem & perfectionem necessario implearis. Nam, ut ait B. Laurentius Iustinianus, *Nil aprius Deum possidere facit, & mentem refranat, quam attempta meditatio, qua in oratione proponitur. Hæc siquidem cor amouet ab exterioribus (quæ ordinariè solent esse causa imperseuerantiæ & multorum scelerum) & ad se redire compellit. Hæc est disciplina mentis, spiritualis pedagogus, orationis funiculus, incipientium eruditio, & intentionis mentis prouida gubernatrix. Præcurrit orationem Spiritus, disponit ad contemplationem, anime munditiã operatur, ministrat deuotionem, in corde spiritualem lætitiã ebullire facit, atque Sapientiæ parat domicilium. Ex ipsius auiditate stabilitur mens, cogitationes purgantur, solitudo (in cellã seu domicilio) sapit, delectat Deus, ingenium acuitur, castificatur sensus, illustratur ratio, loquela restringitur, & animus ad alta suspenditur. ipsa est spiritualis ianua orationis, per quam Verbum ab ingredientibus agnoscitur, & puris muneribus honoratur. Quamdiu mentis oratio veraciter possidetur, tanquam oculi pupilla, meditatio custodienda est, & velut quoddam spirituale depositum seruanda.*

CAPVT SEXTVM.

Explicat puncta quotidiani Examinis.

71. **T**ertio, valde quoque conducet ad conseruandum & augendum Spiritum tempore studiorum, Examen quotidianum, ante prandium, & ante somnum, adhiberi solitum, ex præscripto nostratum regularum, si in eo singulas tuas, internas & externas, actiones discurtias intimè, cum suis finibus, & circumstantiis, & quas à rectã procedendi norma inuenies descisuisse, acri censurã reprehendas in Te ipso & coram Deo per excitatum de iis dolorem ac proposito emendationis. Magni fiebat ab antiquis Patribus hæc sui frequens reprehensio. Hinc factum est, ut Abbas Pimenius, seu Poëmen, dixerit: *Hæc sola hominis iustitia est, ut semper semetipsum reprehendat: & tunc iustificabitur, cum sua peccata condemnat. Satius quidẽ esset, inquit S. Chrysostomino à peccato abstinere, non paruum tamen ad salutem (imò & ad perfectionem) momentũ est, agniti peccatum damnare, & castigare diligenter conscientiam, ut cum hoc iustificationis pars sit, & impoſerũ à peccando arceat. Hinc est quòd etia Paulus eos qui peccauerant contristatos gaudebat, nõ ob eorũ tristitiã, sed quòd per hæc occasionem correctiores facti essent. Porro hæc emen-*

de cast. con. c. 22.

Russ. l. 3. n. 131. tit. 1. Pasch. c. 15. num. 3. L. 7. c. 15. num. 3. Rosv. p. 519. & 672. col. 1. num. 3. Chrys. ser. quales. v. or. 2. Cor. 7. 9.

emendatio morum, vt plena sit & absoluta, etiam exteriores membrorum gestus, ac motus quiuis, & vocis sonus, examinandi sunt, dum alia examinantur, & cum Sanctorum ac Christi ipsius viuendi ratione conferantur. Nam, vt bene ait Plutarchus in suis moralibus, sicut amanti omnia placent in amato, sic in eo in quo virtutem amamus, etiam gestum, incessum, & aspectum imitari gaudemus. Hac ratione extirpabuntur, vel saltem minuentur, vitia & imperfectiones, & bonis operibus splendor quidam & ornatus accedet, dum indies perfectius (hoc est, diligentius & feruentius, & Christo & Sanctis eius similius) peragentur, & mentis puritas augebitur; quæ si adsint, sine vllâ dubitatione, securè conseruabitur spiritus & augebitur.

72. Conseruatio enim eius, & augmentum, in eo situm est, ne crescant, sed minuantur vitia, & defectus, & vt bona acquisita retineantur ac perficiantur magis ac magis, & hac ratione mēs nostra purissimum & Deo dignum habitaculum fiat.

73. Agnoui hanc vtilitatem examinis lumine naturæ illustratus Seneca: *Desinet, inquit, ira, & moderatior existet, quæ sciet sibi quotidie ad Iudicem esse venendum.* Sicut enim artifices, dum ea quæ fecerunt, accuratè examinant, agnoscunt errata manus, & ea quæ etiam perficiendo operi addi possent, & adiungi, si post absolutum opus, illud examinent & vndique circumspiciant: ita planè contingit in actionibus spiritualibus, beneficio quotidiani examinis. In eo enim, si diligenter instituat, agnoscimus lapsus nostros, vt eos vitemus: agnoscimus, quæ ad perfectionem desiderantur operum, ea vt deinceps meliora à nobis proueniant, & vt in virtutum factio opificio indies crescamus, & vtilissimum ac ornatissimum cor, inhabitanti Deo exhibeamus. Id eodē S. Vincentius Ferrerius inter media ad acquirendam cordis munditiam, etiam examen conscientie recenset. *Te ipsum, inquit, sine cessatione considera, & semper sine simulatione Te iudica, in omni actu tuo, in omni locutione tuâ, in omni cogitatione tuâ.* Quocirca mirum non est inter beneficia, quæ viuens in carne, aliis Beatissima Virgo, suis sanctissimis exemplis præstitit, fuisse vsum Examinis. Quod Deus per Angelum reuelauit S. Birgittæ his verbis: *Ex eius honestissimis moribus, addiscebant Virgines honestè se gerere, & virginalem pudicitiam suam vsque ad mortem firmiter conseruare, multiloquium & omnes vanitates fugere, ac omnia sua opera diligenter præmeditatione discutere, & spiritali libramine, equè lance iustissime examinare.*

74. Deinde, cum ad conseruationem & augmentum spiritus, necessaria sit quies & tranquillitas animi, vt & ad proficiendum in litteris, ad hoc quoque conducit illa Examinis pars, in quâ defectus nostros cognitos, acri reprehensione nostri castigamus. *Illud potissimum vt turbemur, in causa est, inquit S. Dorotheus, quod sedulo nosmet-*

75. ipsos non accusamus, nec quâ debemus diligentia, quarimus nos ipsos priuatim arguere. Hinc omnis nostra molestia & afflictio promanat. Hinc est, quod quietem nunquam, & nullibi animi pacem nanciscimur. Neque id quidem mirum, quandoquidem ore Sanctorum omnium celebratum, ac conestatum habemus, nullam præter hanc ad Deum patere viam, nec vnquam aliquem vidimus, aut audiimus, qui alia quàm hac ad Deum accesserit via, aut ad quietem peruenire valuerit. Ex quâ quiete animi & propria discussione conscientie, hoc quoque studiosi exacti Examinis ad spiritus augmentum consequuntur, quod indicat S. Gregorius Papa: *Sancti, inquit, viri, animorum suorum latebras, perscrutari non desinunt, sese subtiliter indagantes, terrenarum rerum curas abiciunt, & ipsis plene cogitationibus, cum nullo se reatu criminis mordere deprehendunt, veluti in stratu cordis, apud se securi requiescunt. Latere quoque ab huius mundi actibus appetunt, semper sua considerant, & cum loro regiminis minimè constringuntur, iudicare quæ aliena sunt, reculant. Defesti ergo securè dormiunt: quia dum sua intima vigilanter penetrant, à laboriosis se huius mundi oneribus, sub quietis otio occultant. Quin & ipse Deus suum erga nos fauorem indicat, dum nobis materiam Examinis demonstrat. Quæ est melior, inquit S. Bernardus, & efficacior commendatio nostri, quàm Diuina erga nos testatio charitatis? Testimonium verò amoris eius nullum credibilius, nullum certius in hac vitâ, quàm quod desiderat Propheeta, vbi ait: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me.* Hac namque increpatio, quâ ingiter nobis suggerit in occulto spiritus veritatis, quid desit nobis superbiæ, negligentiam, ingrati tudinemque repellit. Quo triplici vitio, omne paulo minus religiosorum hominum genus periculose laborat, pro eo quod minus attentè cordis aure percipiant, quid intus loquatur is, qui neminem palpat spiritus veritatis.*

Quoniam verò multos deprehendi, qui peracto Tyrocini biennio, modum examinandæ conscientie ignorant, aut non tam perfecte eam examinant, vti deberent: Alij verò qui minimos defectus studiosè vitant & feruenter in viâ Dei currunt, post examinatas omnes actiones diligenter, multum adhuc superesse temporis ad finem quadrantis, pro examine destinati, vident, & nesciunt quâ in re temporis reliquam partem expendere debeant; vt tam perfectorum quàm imperfectorum vtilitati consulam, tradam hoc loco vtrisque, non contemnenda documenta: & quid in quinque punctis Examinis, à S. P. Ignatio præscriptis, fieri possit à studiosis perfectionis, distinctè aperiam.

In gratiarum actione, nouem sunt obseruanda, sed breuissimè, sine reflexionibus, tamen feruenter, & (vt dicitur) affectuose. *Gratiarum enim actio, vt docet S. Bernardus, debet esse deuotione plenissima, & deliciis affluens.* Est autem tanti momenti apud Deum, vt id eodē S. Bernardus alio in loco dicat, nos non exaudiri à Deo, etsi ineffanter oremus, petamus, & postulemus dona Dei

73. l. 3. de ira cap. 56.

Ta. de vitâ spir. c. 3.

ser. Ang. cap. 19.

ser. 7.

76.

l. 10. mor. cap. 11.

l. de trip. glori.

Pl. 140.

77.

l. de quatuor modis orandi, hinc.

l. con vitâ.

Ingr.

Dei mediocritia, quia non agimus gratias dignas pro donis perceptis; quas qui agunt, recipiunt noua & maiora Dei dona, vt docent SS. Chrysofomus, Augustinus, Bernardus & alij. Addit autem I. C. S. Bernardus, Forid hoc etiam clementia videri, ingratias negare quod postulant; ne contingat nobis, vt tantu grauius de ingratitudine iudicemur, quantum magis accumulatis beneficiis, ingrati probaremur existisse.

Primo ergo age gratias pro beneficiis communibus omnibus Religiosis, Creatione, Redemptione, conseruatione, iustificatione, vel conuerfione, & vocatione &c.

Secundo pro beneficiis particularibus, tum preteritis, tum illius diei presentis. Immo & pro futuris, vt monet S. Basilius, & S. Ambrosius: quae quidem beneficia sunt in aliis alia. In specie age gratias, quod te in statu Religioso conseruet; quod sine peccato mortali viuas, quod habeas de fidei vitam perfectam, quod multa patiaris (si pateris) durofque bolos deuores, quod multas bonas inspirationes tibi Deus immittat; quod tanta cum patientia expectet emendationem tuam; quod ad hanc horam te vitium conseruans, dederit tibi longius spatium a feruendi; & lucra spiritualia congregandi.

Tertio pro beneficiis quae concessit humanitati Christi, Beatissimae Virgini Matri Mariae, aliisque Sanctis, Angelis & Spiritibus beatis & humanis, maxime Patronis tuis. S. Gertrudis diuinitus intellexit: *Quandocumque aliquis gratias agit Deo pro Sancto aliquo, Dominus de merito Sancti illius auget gratiam in anima eius, qui pro eo gratias persoluit.* Cum ergo sint tot myriades sanctorum Angelorum & animarum beatarum in caelo, cogita quam salutare fuerit, pro omnibus illis gratias agere. Et S. Gertrudi mortura promittit: *Quot vicibus aliquis Deum cum deuotione laudaret, aut gratias ageret Domino pro beneficiis ipsi collatis, tot virtutibus sine gratiis, spiritualibus Dominus ipsum laudantem vellet ditare, si non in instanti, certo tamen tempore congruenti.*

Quarto pro rebus minimis quoque, vt monet S. Chrysofomus & S. Bernardus, magna cum tencritudine & affectu age gratias, quales sunt illae, quae tibi inter examinandum occurrunt, v. g. *Domine mi, surrexi tali hora, & dormiui bene sine tadio, sis benedictus Domine mi, vestiui me, & exiui de lecto decenter, sit iterum nomen tuum benedictum: immo etiam pro rebus naturalibus, quas scribere non sinit pudor, gratias oportet agere, non enim id genus beneficij concessum est omnibus. O quot ideo male perierunt! Disce, inquit S. Bernardus, in referendo gratiam non esse tardus, aut segnis: disce ad singula dona gratias agere. Diligenter considera quae tibi apponuntur, vt nulla videlicet Dei dona, debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non pusilla. Denique iubemur colligere fragmenta, ne pereant, id est, nec minima beneficia vbiuisque. Credi verò non potest, quantum proficit,*

haec pro minimis rebus gratitudo, si fiat cum affectu filiali, ad Dei gratiam rebus in maioribus lucrificandam.

Quinto, agenda gratia pro rebus aduersis, vt suadent S. Leo, S. Basilius, S. Chrysofomus.

Sexto pro beneficiis occultis, & ignotis nobis. Quod sic commendat S. Chrysofomus: *Quisque nostrum si fieri potest, inquit, per singulos dies, intra se computet, non tantum communia beneficia, verum & proprie sibi collata, non tantum promulgata, & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria multoq; latentia. Sic enim continuam gratiarum actionem Domino poterit exhibere. Hoc maximum est sacrificium, haec oblatio perfecta. Hoc fiducia nobis fiet occasio.* Et lib. 1. de prouidentia col. 11. idem Sanctus: *Plurima, inquit, Deus & magna quotidie pro nostra salute disponit, quae sibi soli sunt cognita. Quia enim sola bonitatis suae gratia mortalibus per omnia prospicit, nihil nostris indigens laudibus, nullam aliam remuneratione opus habens, plurima nos latere permittit. Non igitur de his solum qua nouimus, gratias illi referamus: neque enim volentes solum, verum inuitos quoque & nolentes beneficiis consuevit afficere. Quod Paulus optime nouerat, qui semper & in omnibus gratias agere monebat.*

Septimo pro beneficiis, quibus homines abutuntur.

Octauo, pro iis, pro quibus non agunt alij debitas gratias.

Nono, pro non commissis eo die peccatis, quae commisset ni Deus impediuisset, & quod te Deus ad hanc horam praeseruarit a multis calamitatibus & miseriis corporalibus, morboru & aliis casibus infelicibus, quibus tot alij sunt affecti. Quae gratiarum actiones, quanto per Deo sint acceptae, & a magnis Sanctis commendatae, & vtitata, ostendi in Opusculo de praxi Diuinae praesentiae.

Quod si queras cur S. Ignatius Examen incipit a gratiarum actione? Respond. quia primitiarum anima primitiua, inquit S. Ambrosius lib. 1. de Cain & Abel. c. 10. est puro corde, & simplici sermone, oblata Deo gratiarum actio.

Deinde in examinanda conscientia, quoad peccata inuenienda, modus facilius ea inueniendi, est, si per singulas actiones a prima ex-pergefactione, instituat Examen, eo ordine, quo actiones factae sunt, in singulis inquirendo cogitationes, opera, & verba, & omissiones indebitas.

Porro in singulis actionibus, si quod Dei beneficium occurat memoriae, statim pro illo, breuiter, sed affectuose, gratia agenda Deo, v. g. si oratio successerit, age gratias, & propolita in ea facta renoua: Si legendo & studendo aliquid pulchri inuenisti, vel annotasti, pro singulis talibus rebus age gratias: Si tentationi resististi, age gratias. Et ita S. Basilius agens de quotidiana sui discussione, *Necessarium est, inquit, vt de iis, quae illo die nobis data sunt, & acquisita,*

S. L. S. de
iciu.
Bas. in
Pfal. 33.
Ch. in PC
138.
Chry. h.
72. ad
pop. col.
3.

cap. 10.

78.

79.

Afect. c.
37.

gra-

h. 2. in Pf. 50.

h. 4. in Genes.

h. in Pf. 4.

ser. 1. in Cant.

c. jr. dial.

l. 11. mor. cap. 17.

Iob. 13. 1. Cor. 11. 13.

gratias agamus. Et S. Chrysostomus: Dicit in corde tuo, & in anima tua: Expendimus diem, & anima; quid boni fecimus: quid mali operati sumus: & si quid fecisti boni, gratias age Deo: si quid mali, de cetero ne facias. Et alibi: Rationarium nobis faciamus eorum que accipimus, & que expendimus: quidnam vtiliter & bene locuti simus, & quod otiosum verbum pronulerimus, & iterum quid vtile per aures in animam intro miserimus, & quid quod nocere possit. Et alio in loco, Quod facis, inquit, in pecunia, nec finis, ut duo dies pratercant, quin cum famulo rationem in eas ne confusionem inducat obliuio: hoc etiam fac in actionibus: singulis diebus vesperi ab anima rationem exige, & cogitationem, que peccauit condemna, eam velut in ligno suspende & torque, & iube ne amplius ea aggrediatur. Similia docet seu de penitentia & confessione enucleatius hoc explicat S. Bernardus: In quotidianis, inquit, exercitiis & bellis, que nulla hora pie in Christo viuentibus, desunt, a carne, a mundo, a diabolo, sicut militiam esse vitam hominis super terram incessanter experiri, in nobismetipsis, in quotidiana necessitate est Cantica pro affectibus victoriis inuouari: Quoties tentatio superatur, aut vitium subiugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annoxa, & inueterata quacunque anime passio semel perfecteq, sanatur, aut multum diuig, concupita, & sepius petita virtus tandem aliquando Dei mouere obinetur, quid nisi toties iuxta Prophetam, personat gratiarum actio, & vox laudis? Et ad singula queque beneficia benedicitur Deus, in domino suis? Alioquin ingratus reputabitur, cum discussio venerit, qui non potuit Deo dicere: Cantabiles mihi erant iustificaciones tue, in loco peregrinationis mee. Quod si & ad singulos profectus vestros, iuxta ascensiones, quas quisque in corde suo disposuit, singula sint Cantica deprementia, ad laudem & gloriam promouentis. Hinc autem nascitur hęc inter alias vtilitas, quod indicauit Deus Pater Sanctę Catharine Senensis: Manus amoris affectus implet memoria beneficiorum a me gratiosę tibi concessorum, ita ut iugiter in me delectetur. Quorum affectuosa memoria facit eum sollicitum & gratum, & omnino vitare facit, homine esse ingratum & negligentem. Præcipuus autem finis Examinis est homine purgare & preseruare ab omnibus negligentis & peccatis. Quod si res non successerunt, humilia te, tuis demeritis id adscribe, & sic alios pios affectus excita, sed breuiter, ne aliis punctis Examinis tempus adimas, diu herendo in peccatorum commissorum inuestigatione.

Similem ob causam, dum examinando actiones, inuenies aliquod peccatum in us admittit, statim breuiter dole de illo in particulari, & te ipsum increpa. Nam, ut ait S. Gregorius, Electi quique culpa suis nunquam sciunt parcere, ut possint culpæ iudicem placatum inuenire. Inueniunt autem, si vti S. Iob dixit, Vias meas in conspectu eius arguam, & ipse erit Saluator meus. Et Apostolus promittit: Si nosmetipsos iudicaremus, non

virique iudicaremur. Porro diligenter, ut monet S. Bernardus, scrutemur iuxta Prophetam vias nostras & studia nostra, & in eo se quisque iudicet profectus, non cum non inuenierit qua reprehendat (si verē in se habeat vna reprehensione digna) sed cum que inuenierit reprehendet. Tunc te non frustra scrutatus es, si rursum opus esse scrutatio aduersisti. Et toties non te sefellit inquisitio tua, quoties iterandam putaueris. Eā verō iteratā, dum inuenis te in re aliqua deliquisse, dole, accusa te statim Deo. Non dissimulemus peccata, inquit S. Bernardus, non nos palpemus, scientes, quod sic quisque inuenit gratiam apud Deum, si inuentus fuerit durus iudex apud semetipsum.

Peraeto verō omnium actionum Examine, tunc demum in genere dole, de omnibus peccatis, & commissionis & omissionis, eo die admittis: imō & de reliquis totius vitę, non tuis tantum, sed etiam alienis: qui dolor ex amore Dei profectus incredibiliter Deo placet, ut indicauit S. Catharina Senensis: Valde mihi placet, filia charissima, inquit Deus S. Catharina Senensis, desiderium volens portare, omnem penam & laborem, vsque ad mortem, in salutem animarum. Vnde quo quis plus sustinet, plus demonstrat quod me amet, & amando me, plus cognoscit ex mea veritate: quod plus cognoscit, plus sentit penam & dolorem intolerabilem ex offensa me. Tu pete bas sustinere, & punire defectus aliorum, supra te. Et tu non aduerberas, quid tunc peteres (id petendo) amorem, lumen, & cognitionem veritatis: siquidem tam tibi dixi: quod quam maior est amor, tantum crescit dolor & pena: unde cui crescit amor, crescit & pena. Et S. Gertrudis diuinitus intellexit: Inestimabilem dulcedinem, qua cor diuinum afficitur, quoties aliquis cum maxore recolit, se per dignationem cordis vel dissolutionem verborum, aut operum inuitium recidisse a Domino Deo suo, qui tam continuus beneficis præuenit & subsequitur ipsam, & cum desiderio proponit, similia de cetero velle cauere. Quod quotiescunque facit, toties Filius Dei inestimabili noua exultationis suauitate, affectus, eadem verba (sicut vidi Civitatem sanctam Ierusalem) concinit Deo Patri, que a Christo Domino cantata, dulciter audiuerat S. Gertrudis, in signum, quanto perē ei placeret dolor de peccatis & propositum ea cauendi in hominibus. Et addidit, qui sic dolet, cum proposito emendationis, & studij bonorum operum, eum veraciter effici tabernaculum Dei, in quo tanquam in domo propria habitare dignatur Dominus Manifestatis, sponsus anime amanti. Præter hęc bona, alia quoque proficiscuntur ex dolore de peccatis. Quia, ut ait S. Bernardus, Compunctio super delictis præteritis, delimit conscientiam, & corrodentium peccatorum dentes conterens, reducit ad spem venie, non solum autem præterita sed & futura repellit. Nam & tentantia propulsat vitia, & nonnulla sepe perimit, ut raro aut nunquam erigere caput audeant venenatum &c. Et si quis perfectē senserit (quod sentitur in viuaci dolore de peccatis) omnia peccata, & anime laxationem exteriorum, virique aut parum sentiat, aut ex toto non sentiat corporis penam, nec reputabit

putabit laborem, quo peccata nouerit deleri praeferita, futura caueri.

81. Porro, inter multa diuina lumina, B. M. Magdalene de Pazzis communicata: qua existens in raptualitate uoce pronunciauit, fuit etiam hoc: Deus complacet sibi plus in animâ uirgine, qua se conformat per dolorem, quam in illâ qua per amorem: quamuis ego sciam, ô Verbum, quod dolor, quem sentit anima mea ex offensis tuis, non potest nasci, nisi ex amore quem habet erga te, qui absolute est perfectior dolore. Et per uiam doloris adhuc plus exercetur anima in amore proximi, qua sic regnat in eâ uiuaciter. Zelus ille salutis animarum, qui tantopere tibi placet: dum ille deplorat alienos defectus, destruendo te in desideris aliena salutis. Adhuc ei placet magis exercitium doloris quam amoris, quia illud est species Martyrii, quo anima sunt similes ei in Cruce pendenti. Et dolore suo possunt compati eius magis penitus, et flere amoris lacrymis eius passionem. Et cum dolor sit afflictiuus, purgat animam ab eius culpis. Amor est delectabilior, sed cum sumus in hoc mundo ut purgemur, est magis remota dolenda, et patiendi: pro amore Dei nostri, Deus sibi magis complacet de dolore quam de amore. Et ipso initio quo cepit abstrahi à sensibus edocta fuit à Christo Domino, ut instar turturis semper gement, et eique compateretur quod parum ametur et cognoscatur à Creaturis.

82. Ceterum cum dolorem de peccatis excitas, conare, ut id lumino cum seruo facias, et renoua actum contritionis, iuxta formulam solitam: quam si non habes, hæc esse potest. Domine Deus meus doleo de peccatis meis: quia detestor magis quam omnia alia mala, idque facio propter Te amatum super omnia alia bona: ideoq; uolo facere omnia, que vis à me fieri, et uitare omnia, que vis à me uitari. Amen. Sed siue inuenieris peccata uis non, doloreu tamen excitas, de praeferitis & de occultis peccatis, et te coram Deo profundissime humilias, & omnibus deteriorum ei repræsentas. Nam, ut ait S. Bernardus, Diligit Deus animam, que in conspectu eius, et sine intermissione considerat, et sine simulatione diiudicat semetipsum. Idque iudicium non nisi propter nos à nobis exigit, quia si nosmetipsos iudicauerimus, non utique iudicabimur. Propterea sapiens ueretur omnia opera sua, scrutatur, discutit, et diiudicat inuersa. Honorat quippe ueritatem: qui et se, et sua omnia in eo statu, quo ueritas habet, et agnoscit ueritatem, et humiliter confitetur. Audi deniq; manifestus à te iudicium exigi, post iustitiam. Cum feceritis, inquit, omnia que præcepta sunt uobis, dicite, serui inuiles sumus. Et alio in loco: Dicit semetipsum iudicare, se ipsum apud seipsum accusare: sapè etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedeat iudicans iustitia stetit reus, et reus accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo te fidelius iudicabit. Manè præterita noctis fac in te exactionem, et uentura diei tu tibi iudicio cautionem. Respere diei præterite rationem exige, et superuenientis noctis fac iudicationem. Sic districto, nequaquam tibi aliquando lasciuire uacabit, sic exoluat omne debitum spiritus Deo, corpus spiritui, ut si quid fuerit intermissum,

si quid neglectum, si quid imperfectum, suo modo, suo loco suo tempore, non abeat impunitum, vel irremediabilem.

Porro quamuis dolore castiganda sint quæuis nostra peccata & defectus, dolor tamen iste debet esse sine tristitia nimia, que pusillanimitatem generat, et fiduciam erga Deum valde omnibus necessariam minuit. Ideò B. Aloysius Gõzaga talem tristitiam post suos defectuos agnitos uehementer uitabat. Quod seruandum est, etiam in iis defectibus in quos sæpè labimur. Sæpè enim Deus id permittit ad bonum nostrum. Vnde potius lætari ob utilitatem inde prouenientem debemus, quam animo cadere. Docuit hoc Dominus S. Gertrudem: Quæ quadam nocte conscientiam examinans, et illum defectum in se recognoscens quod ex usu sapientie dicere solebat, Deus scire, sine intentione uel necessitate, et se ipsam per hoc reprehendens, cum desideraret à Domino ut hunc defectum in eâ penitus emendaret, et hoc sibi dono donaret, ne unquam mellis uiam nomen suum in vanum nominaret, Dominus blandè ei respondit. Et quare uelles ut ego priuaret honore illo, et tu infinito fraudareris premio, quod lucraris, quotiescunque illum defectum uel similem recognoscens, de cetero cauendum proponis: Nam quodcumque aliquis studet, pro amore meo defectus suos deuincere, tantum mihi exhibet honoris et fidelitatis, quantum miles aliquis Domino suo exhiberet, si strenuè se in bello contra inimicos opponens, omnes manu forti uiriliter expugnaret ac prosterneret. Et aliâ uice, pro quadam personâ tentat orans Dominum, tale accepit responsum: Ego temptationem illam inuisi, et permitto ei ad hoc, ut talem defectum recognoscens et dolens, dolendoque deuincere studens, nec præualens humilietur, et per hoc alij eius defectus, quos non recognoscit, coram oculis meis ex parte deleantur: sicut contingere solet hominibus, qui dum unam maculam euidentiorè considerant, manus totas abluunt; sicq; et ab aliis sordibus mundantur, quas nequaquam abluissent, si per illam euidentiorè compulsi non fuissent. Et aliâ quadam uice audiuit à Domino: Sicut quidam defectus, quos homo in se recognoscens humiliatur et compungitur, et in his est profectus humane salutis. Et tales defectus permitto quandoq; etiam amicis meis, ut per ipsos in uirtutibus exerceantur. Sunt et alij defectus, quos homo recognoscens vilipendit, et quod peius est, quandoq; etiâ pro iustitiâ defendit, nec ab his corrigi consentit. Et talibus defectibus homo maximum incurrit periculum et perpetuum damnum. Tales defectus uitandi sunt, et in Examine diligenter notandi et defendendi. Et cû aliâ uice orando pro quadâ personâ, petiisset, Cur Domine nō aufers ab eâ mores inordinatos, et defectus alios, pro quibus sapè supplicauit. Ad quod Dominus: De me puero Iesu dictum est: Proficiebat etate et sapientia, coram Deo et hominibus: sic persona illa, de horâ in horam proficiens de uicio faciat uirtutem; et ego dimittam ei omnia, quæ sunt hominis, ut post hanc uitam percipiat etiam omnia quæ preparauit homini, quem disposuit super Angelos exaltare. Post hæc facta, tempore studiorum, fac Examē

H h par-

1.3. In fin. diu. piet. cap. 58.

1.3. c. 77.

1.4. c. 2.

1.3. c. 9.

84.

particulare, & puncta solita signa. Præterea si habes aliquod Numisma, vel imaginem sacram, indulgentiâ aliquâ ditatam, recita illam orationem breuem, cuius recitationi est concessa aliqua indulgentia. Talis est oratio illa: Anima Christi, in Exercitiis à S. Patre commendata, quam dicenti, trecentos annos Indulgentiæ concessit Ioannes 22. Et illa coram B. Virgine cum puero

85. Iesu stante intra solem: *Aue Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina celi, porta paradisi, Domina mundi, pura, singularis tu es Virgo, Tu concepisti Iesum sine peccato, Tu peperisti Creatorem & Salvatorem mundi, in quem non dubito: libera me ab omni malo; & ora pro peccatis meis. Amen.* quam deuotè recitantibus, Sixtus IV. concessit Indulgentiam vnde decem milium annorum. Et alia, coram S. Annæ imagine & Beatissimæ Virginis Iesum baiulantis: quam ter dicenti Alexander VI. concessit triginta milium annorum indulgentiam, & est eiusmodi.

86. *Aue gratia plena, Dominus tecum: tua gratia sit mecum, benedicta Tu in mulieribus, & benedicta sit S. Anna Mater tua, ex qua sine maculâ & peccato processisti Virgo Maria: ex Te autem natus est Iesus Christus Filius Dei viui. Amen.*

87. Præterea (vt habetur in Compendio Priuilegiorum nostrorum p. 100. verbo Indulgentia §. 3.) Quicumque nostrorum quinquies Pater & Aue cum Gloria Patri ad finem cuiuslibet pro felici statu S. Matris Ecclesiæ, & semel Pater & Aue pro intentione Concedentis. cū Gloria Patri similiter, ad finem dixerit, quacunque hora à die, vel noctis, & quocunque loco dicatur, scilicet Choro, Ecclesiâ, Claustro, Oratorio ac Cella, cōsequetur indulgentias tam Urbis quam Hierusalē, & S. Iacobi in Compostella, ac quas consequuntur visitantes, secundâ die Augusti Ecclesiâ S. Mariæ Portiunculæ, siue de Angelis in Absidio. Concessit Leo X. Minoribus, & habetur in Compendio Minorum V. Indulgentia Stationum, quoad Fratres, & in supp. fol. 60. &c. Et quauis alia quædam Indulgentiæ à Gregor. XV. & Urbano VIII. sint reuocata, hæc non est reuocata.

Dices, Paulum quintū Anno 1606. Pontificatus sui anno secūdo, 23. Maij, reuocasse omnes prorsus Indulgentias ante se Regularibus cōcessas; ergo etiam hæ Indulgentiæ reuocate sunt ab illo.

Respondeo totum hoc verum esse, sed quia eodem anno idem Pontifex, pridie Nonas Septēbris, singula priuilegia, indulgentias, facultates, litteras apostolicas, immunitates, gratias, à suis Antecessoribus Societati nostræ principaliter & per communicationem concessas, qualescunque illa sint (non obstantibus contrariis quibuscunque) approbavit & confirmavit, & immouavit & de nouo concessit, idq. perpetuum, idē nunc quoque illæ indulgentiæ vim suam habent in Societate, & in aliis Ordinibus qui habent communicationem Priuilegiorum Societatis.

88. Ceterum non est satis in examinandis singulis actionibus, habere rationem inueniendorum peccatorum (quamuis hic sit finis præcipuus Examinis, vt patet ex punctis eius, à S. P. Ignatio præscriptis) sed præterea opus est, dum

singula opera, eo quo peracta sunt temporis ordine, percurruntur, etiam si in illis nullum manifestum inueniatur peccatum, inquiratur studiosè, an defuerit eis aliqua perfectio, ob cuius defectum, vel Deo non placuerunt ad meritū, vel non tantum quantum placuissent, si perfectius peracta fuissent. Nam ad emendationem morum (quam in Examine prætendi à S. Patre patet ex quinto puncto Examinis ab eo posito) etiam hoc requiritur, non sola extirpatio, vel diminutio peccatorū. Sanè B. Laur. Iust. quinque

res ad conscientiæ Examen spectare indicat: Legitimū, inquit, amator Verbi, cordis sui latebras perustrat diligenter, intentiones, cogitationes, affectionesq. examinat, si quid in verbis, si in factis deliquerit, subtiliter diiudicat. Vnde benè S. Gregor. monet, vt vigilanti custodia ad interiora nostra residentes profectus nostros, defectusq. quotidie pensemus. Hoc faciebat S. Iob qui de se dixit: Verebar omnia opera mea, sciens, quia non parceres delinquenti. Quod ponderans S. Greg. Papa, post enumerata bona opera S. Iob, 1. 9. mor. ait: Tu sancti viri actibus, verbisq. colligimus, vt si placere Deo veraciter cupimus, postquam peruersa subigimus, ipsa in nobis etiam benè gesta timeamus, Duo quippe sunt, qua in bonis operibus necesse est, vt formidentur desidia videlicet, & fraus. Vnde & per Prophetam, apud vetustam translationem dicitur: Male dicitur omnis, qui facit opus Dei fraudulenter, & desidiosè. Desidia per torporem nascitur: fraus per prauam dilectionem. Illam namque minor Dei amor exaggerat; hanc autem male mentē possidens proprius amor creat. Fraudem quippe in Dei opere perpetrat, quisquis semetipsum inordinatè diligens, per hoc quod rectè egerit, ad remunerationis transitoria bona festinat. Sciendum quoque est, quod tribus modis fraus ipsa committitur, quia per hanc procul dubio, aut tacita cordis humani gratia, aut fauoris aura, aut res quelibet exterior desideratur, sed iustus quisque, in eo quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec à manu recipere donationem querit &c. Sape bona nostra desidia interueniente deficiunt, quia à seruire, quo cepta sunt, frigescente amore tabescunt. Ex his S. Gregorij verbis duo potissimum defectus in bonis operibus querendi sunt in Examine.

Primò ne tepidè fiant. Secundò ne in iis quæta- 90. tur, specie boni palliatus, gloriæ appetitus, vel laudis alienæ, vel alicuius præmij, Sunt opera bona, veluti fluius quidam, ex fonte animæ emanans. Sed, vt idem S. Greg. alibi monet, Totâ virtute perspicendus est fluius operis, si purus emanat ex fonte cogitationis. Omni curâ seruandus est à malitia pulvere oculis cordis, ne hoc quod in actione rectum hominibus ostendat, apud semetipsum per vitium prauæ intentionis intorqueat. Curandum igitur est, ne nostra bona pauca sint, curandum, ne indiscussa, ne aut pauca agentes, inueniamur steriles, aut indiscussa relinquentes, recordes. Et infra: Curandum est, ne cum mala vincimus, bonis lasciuientibus supplantemur, ne fortasse fluxa prodeant, ne in circumspèctâ capiantur: ne per errorem, viam deserant, ne per lasitudinem fracta, ante-

89.
de casto
con. 67.

1. 2. mor.
cap. 6.
Iob. 9. 18.

1. 9. mor.
cap. 17.

cap. 17.

cap. 8. d.
recte.
grad.

90.

1. 1. mor.
cap. 10.

anteacti laboris meritum perdant. In cunctis enim vigilanter debet se mens circumspicere, atque in ipsa circumspectionis suae providentiâ perseverare. His similia commendavit Fratribus de Monte Dei S. Bernardus: *Homini Deum amare volenti, vel iam amanti suae semper consulendus est animus, Examinanda conscientia, quid sit quod in totum vult, & propter quod vult, quidquid aliud vult spiritus vel odit, quidquid contra illud caro concupiscit.* Et B. Laur. Iustin. monet: *Quisquis virtutum amator est, sui diligens inquisitor sit. Quo impulsu, quoque affectu, ipsius moueat mens, considerare non negligat. Multisarij sunt interioris animi motus, & ad cognoscendum difficiles.*

91. *Dicas primò, Pater, non semper inuenio peccata, quae sint materia doloris in Examine, dubito an non sim excusatus, ideoque affligor, & veheor ne culpa meâ accidat, quòd peccata non inueniam.*

Respondeo primò: Verum quidem est, peccata leuia non à quouis agnosci, & ab imperfectis, & tepidis raro omnia agnosci subtiliora. Nâ, ut ait S. Diadochus, Paucissimorum est lapsus suos perfecte agnoscere, sed hoc eorum est, quorum mentibus nunquàm excidit memoria Dei. Quèadmodum enim nostri corporis oculi, cum sani sunt, cuncta possunt cernere, etiam lucides in aère volitantes, cum vero turbati sunt, aut humore quodâ suffuso sepi, si quid in eorum aspectum occurrat grande, hoc tenuiter cernunt, minuta verò non sentiunt, sic anima, si ardore ex cupiditate mundi collecta, si iudicio refrinxerit, etiam valde parua errata pro grauisimu ducens, lacrymas multas, cum multa gratiarum actione, continenter Deo offert. Iusti enim, inquit, confitebantur nomini tuo. Contra verò, si perseveraret in cupiditate mundi, cum quid est ad eadè pertinens, aut aliud quid magno dignum supplicio, sentit illa quidem statim, alia verò errata, ne significari quidem sibi vult, immò sepe numerò in virtutibus ea ducit, & pro eorum defensione, non pudet miseram, sermone vti vehementer.

Respondeo secundò, paucos esse, qui non inueniant peccata, dum conscientiam examinant: quia, ut ait B. Laur. Iustin. Pauci sunt perfecti, qui tamen toto conatu attendunt profectui in virtutibus, beneficio diuinæ gratiæ, sicut raro peccant, ita etiam raro inueniunt peccata, in Examine. Nam, ut enumerem omnia peccata quae solent committi post Vespertinum Examine sequentis diei, hæc ferè solent esse: Negligentia in Examine præterito Vespertino: indecora depositio vestium ante ingressum ad lectum: indecorus cubatio in lecto: somnus protractus ultra necessitatem naturæ; & ultra præscriptas à regulâ horas: pigritia in surgendo: indecorus ob indecentem denudationem egressus è lecto, indecens, ne dicam inhonestus, vestium indutio: negligentia in lecto cooperiendi, vel componendi iuxta regulam: neglecta, iteratio præparationis punctorum pridie reuisorum, pro meditatione matutinâ: effusio mentis ad cogitationes impertinentes ante meditationem, ve-

litro accersitas, vel ex negligentia voluntaria permittas: tardè inchoata ex negligentia meditationis: negligentia in custodia sensuum tempore meditationis: negligentia in distractionibus mentis inuoluntariis repellendis: voluntariæ distractiones in meditatione: situs corporis indecorus tempore meditationis: actiones, etsi per se non malæ, tamen horæ meditationis inconuenientes (vti sunt pulicum intra vestes venati & mactatio, manuum vel faciei ablutio, vestium purgatio) quamuis eæ contingant sine euagatione mentis, à materia meditationis, vti contingere potest, in iis, quibus concessum est donum excellens orationis, præsertim, vti vocant, affectiue. Item decurtatio temporis meditationis orta ex fœcordiâ: Item prolongatio temporis meditationis, contra prohibitionem Superiorum facta: omisso reflexionis post præctam meditationem, tunc quando omitti non debet, idque ex negligentia vel pigritia: Item similes defectus commissi in auditione Sacri: & omisso Sacri sine iusta causa: colloctio etiam breuis de rebus non necessariis, dum auditur Sacrum: fuga Sacri per semihoram duraturi, orta ex nausea voluntaria morum spiritualium, vel ex simili negligentia, aut auersione, à personâ Sacrum iuxta præscriptum regulæ quartæ Sacerdotum celebrantis per semihoram: negligentia in recitando Officio Beatissimæ Virginis, vel Breviario: Item violatio silentij per colloctioem non necessariam, & à Superioribus sæpe vetatâ solitam, ideoque cum inobedienciâ coniunctam, siue id fiat post Sacrum, siue in cubiculo cum socio, siue eundo ad scholas, vel redeundo: Item negligentia in parandâ Lectione si Magister sis, vel in relegendâ & ruminandâ, si discipulus. Item otiosa temporis transactio post lectionem sufficienter reuisam & ruminatam, vel post finitam aliam occupationem, aut à Regulâ aut à Superiore, aut à proprij status personali officio imperatam. Item cogitationes & tentationes externæ, aut internæ, ex negligentia sensus alicuius custodiâ ortæ, vel etsi sine culpâ nostrâ immittæ, tamen negligenter reiectæ. Item motus vehementiores passionum naturalium quam par sit (etiam si versentur circa objecta bona) negligenter repressi, & turbationes inde ortæ, non statim vti poterant sopitæ, sed permittæ durare, ob omittam earum ex negligentia compressionem. Item negligens custodia sensuum eundo ad Scholas, vel in Scholis, vel redeundo, & exeundo ad Ciuitatem in plateis, & adibus sæcularium, ac redeundo. Item si Magister sis, excessus in castigandis nimium flagris vel verbis Discipulorum defectibus: Et omittâ sine rationabili causa, defectuum à discipulis commissorum, præsertim in templo, proportionata correctio, & debita. Item conuersatio cum Discipulis elegantulis, vel nobilioribus ac melius

vestitis, non ex necessitate, aut utilitate, sed ex mero inordinato affectu, erga formam corporis, & erga similia motiua humana, spiritui noxia, orta. Item neglectus Discipulorum ope tuâ in studiis indigentium, ob eorum vel deformitatem, vel paupertatem, ortus. Longior cum secularibus, quam sit permixta à regulis & Superioribus, etiam de necessariis rebus, vel utilibus, collocutio: Item et si non longior quam permixtum sit, tamen instituta tempore & loco vetito; vel quamuis vetita non sit, talis tamen sit, quæ alicui meritò in generare possit suspicionem malam, seu potius malam ædificationem, quod nõ alio in loco & tempore (quamuis possent) talia colloquia instituantur. Item disputatio vehementior & immodestior; præsertim coniuncta vel cum voce nimium clamorosa, vel cum verbis alium pungentibus, seu iridentibus, vel cum gestu irreligioso & indecoro. Hæc ferè sunt, quæ ordinariè ante Examen Matutinum contingere solent, peccata in iis, qui tractant studia, pro quibus solis hoc Opusculum scribo. In vespertino verò examine, præter multa ex supra numeratis peccatis occurrunt alia, committi solita in prandio & cœnâ, in materiâ gulæ; in recreatione, detractiones, contentiones, sermones clamorosi, cachinni, irrisiones aliorum, verba otiosa, mendacia, de rebus secularibus scitu non necessariis vana vel curiosa colloquia, negligentia in recitandâ coronâ vel Breuiario. Quocirca dum omni studio conaris peccata supradicta subterfugere (vti faciunt etiam Nouitij feruentiores) si ea, examinando conscientiam tuam, non inueneris, non est quòd tristeris. Nam qui feruenter & fideliter seruit Deo, difficulter aliquod voluntarium peccatum veniale inuenit, nec id excitat is est, sed gratiæ Dei, statûque Religiosi beneficium, & diligentia, quâ quis sibi inuigilat, ne peccet, sed vt minima quæque curet. Hanc ob causam in Confessionibus S. Xaverij, per totam hyemem, nullum peccatum veniale inuenit Confessarius eius; & per sex Menses B. Aloysius ne semel quidem peccauit, & P. Bernardinus Realinus per quindecim vltimos vitæ suæ annos, nullum commisit voluntarium peccatum, vti constat ex iuratis testibus eorum Confessariis, quorum testimonia in Processibus, pro eorum Canonizatione factis Auctoritate Apostolicâ, continentur. Et ita meritò Statui Religioso hoc primum attribuit S. Basilii: *Illud, inquit, vita genus (loquitur de Monachis) quod nullis extrinsecus distrahentibus curis diuexatur, propterea peccatis minimè obnoxium est.*

f de abd.
rerum.

91.

Dices secundo. At superest sepe tempus, quid de in agendum nescio? Respondeo, si tibi tempus superest, reliquum quadrantis hæc in res expède: Primò, vide an aliquam eo die grauem commotionem, aut à passione, aut à tentatione quam sis passus. Nam quemadmodum defectus minuendi sunt, ita etiam moderandæ & refræ-

nandæ passiones, ne valdè perturbent mentem, & ne sint frequentes, etiam illæ, quæ non perturbant valdè. Obseruauit hoc tanquam necessarium ad profectum in virtutibus etiam Plutarchus, in aureo Opusculo de Indiciis Profectus: *Cum, inquit, omnium affectuum vacuitas, res sit magna ac diuina, nos autem profectum remissione quadam ac mansuetudine affectuum definiamus, necesse est, & inter se, & cum aliis comparare motus animi, & ita discrimen examinare.* Nimirum, an hodie, vt loquitur Plutarchus, mansuetiores, quam heri in nobis senserimus motus passionum.

Secundò, renoua propositum abstinendi à peccato, à quo tibi in Confessione proximâ cauendum statuisti. Talia enim proposita in singulis confessionibus hebdomadariis renouata, incredibiliter conferunt, ad acquirendam magnam animi puritatem, & diminutionem lapsuum in quotidiana peccata. Hinc meritò scripsit Thomas de Kempis: *Si omni anno vnum vitium extriparem, citò viri perfecti efficeremur.*

Tertio, vide, quæ omiseris bona, occasione datâ, bona, inquam, supererogationis: nam omisio bonorum, quæ tenebaris facere, spectat ad Examen peccatorum, & ad tertium punctum eius.

Quarto, num quid ex consuetudine pergeris boni, nec Deo actualiter obtuleris, præsertim res & actiones indifferentes, quæ ob meritum offerende sunt, ad finem supernaturalem.

Quinto, num aliquam rem malam materialiter commiseris, id est, talem quæ, si deliberatio seu aduertentia rationis adfuisset, peccatum fuisset, quales sunt motus primi, verba cholericæ, & manuum agitatio inconsiderata, & his similia.

Sexto, an eo tempore sis melior, quam fueris præterito.

Septimo, An elegeris id, quod est perfectius, in omnibus. Denique, vt monet S. Bonau. *Discute te ipsum, & considera statum mentis & corporis, quid desit, quid proficiat, quid impediatur profectum, & quomodo illi obuietur, declinando, vel resistendo, aut regendo, aut tolerando.* Et, vt monet S. Ioann. Clim. *De vitiis & perturbationibus, omnibusque virtutibus, nos ipsos sollicitè inquirere non desinamus, vbi inam sumus, in vitiis in medio, vel in fine.* Et ibid. col. 16. *Cuiusque virtutis ac vitij signum quantitas tibi denota, atque ita poteris nosse profectum tuum.* Ad extremum notanda est doctrina à Deo Patre tradita S. Cathar. Senensi: *Anima que consistit in odio sancto sui, quotidie se corrigit & arguit omni tempore: non solum eos qui sunt contra rationem, imò frequenter illos etiam motus corrigit, qui procedunt à me. Hoc innuere voluit ille deuotus seruus meus beatus Gregorius, cum ait: Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere vbi culpa non est. Hæc tam multa documenta circa modum Examinis, ne te terreant, nec videantur esse plura quam quarta pars horum, pro iis absolueudis sufficiat. Nã si breuiter singula & feruenter expedientur à te, experiete, abundè sufficere pro iis horum quadrantem. Et adhuc habebis pluculum*

tem-

temporis, pro continuandis actibus doloris, de peccatis commissis, & bonis omissis. Sed, si oscitantur Examini attendere, & mente dissipata, huc atque illuc vagabere, ne vnum quidem punctum ex quinque punctis Examinis bene perficies. Et hic in Sexto puncto possunt ij, qui in decade globulorum notant victorias, facere reflexionem ad illas, an plures obtinuerint victorias, quam ante præteritum Examen. Quas postea annotando, poterunt conferre numerum præsentem cum præterito, sed Examinis particulari occupato circa extirpationem vitij alicuius nil addant à S. Patre pro illo non præscriptum.

Dices tertio, Cur nunc præscribis hos septem modos inquirendi, in statum conscientia, quos S. Ignatius non præscripsit, in quotidiano generali Examine, & vetas ne in Examine particulari annotentur victoriæ, eò, quod id S. Pater non præscripserit.

Respondeo, hæc omnia in quinto puncto, tradito à S. Ignatio, contineri tanquam partes integrantes in suo corpore. In quinto enim puncto S. Pater iubet proponere emendationem. Emendatio autem necessariò & essentialiter requirit hæc omnia, quæ in his septem punctis continentur, & tota illis comprehenditur, & sine illis, non potest verè dici homo se emendare, vt per se notum est. Emendatio enim pro termino à quo, vt ait S. Thomas, habet diminutionem peccatorum, & refrænationem inordinatorum affectuum, ex vehementia passionum oriri solitorum, & expulsionem imperfectionum, etiam inculpabilium, vt sunt actiones materialiter malæ, & factæ sine intentione & sine spirituali pro termino verò ad quem, emendatio nostri, habet perfectionem operum nostrorum, & frequentiam eorum, & profectum indies maiorem in eis, per quem homo semper fit melior, & operatur perfectius, & non omittit occasiones exercendorum bonorum operum. In utroque autem hoc termino intrinsecè continentur hæc septem puncta, ideoque in verbo emendationis proponenda, à S. Ignatio comprehenduntur, non sic annotatio victoriarum. Quæ totaliter diuersa est à punctis Examinis particularis, non indigentis aliorum addimentis.

Denique hic notandum est: Si quis viueret ita purè (sicut aliquos seruos Dei, ex eorum vitis, scimus vixisse) vt rarò peccaret, & vix aliquod peccatum intra aliquot menses committeret, tali suaderem duo: primùm, vt in agendis Deo gratis (præter cõmunes omnibus) personalibus diu se occuparet: deinde, vt magnos actus eliceret contritionis vel doloris de peccatis antea actis, suis, & aliorum, ac si esset in præfenti statu magnus peccator. Inter beneficia verò personalia, minima quæque tanquam maximi momenti beneficia, reuocet in memoriam, & pro iis gratias tenerrimas Domino Deo agat. Spectatà enim nostrà vilitate, & integritate

& supremi Numinis infinità excellentià & dignitate, nulla sunt Dei beneficia minima, sed omnia maxima; ideoque merentur gratiarum actionem valdè feruentem & sinceram. Post actas hoc modo Deo gratias, reliqua puncta celerius absoluat. Quam ad rem plurimùm conducit, habere ante se clepsydram, horæ quartam partem indicantem, vt ad eius decursum sciat se accommodare. Quod autem dico de clepsydra pro examine, idem dico de clepsydra vnus horæ tempore meditationis, ad quam illa mensuranda est, potius quam ad pulsum sonorum horologij. Ita enim non decurtabit de momento tempore meditationis (vt præmonuit S. P. Ignatius) quod solet decurtari, dum pulsus horologij attenditur, in quo decurtari sæpè solent horæ.

CAPVT SEPTIMUM.

Agit de SS. Eucharistiâ piè sumenda.

Quare, plurimùm conducit ad augendum Spiritum, & conseruandum tempore studiorum studiũ peculiare cum bonâ preparatione, accedendi ad Sacram Communionem, & vnâ horam circiter post communionem expendendi in rebus merè spiritualibus, iuxta directionem P. Spiritualis. Porro quoad preparationem attinet bene monuit B. Laurentius Iust. *Videat quilibet, ne consuetudine aut cordis elatione, ad perceptionem ducatur tanti mysterij, sed deuotione, præuâ meditatione. Nam alia Sacerdotum, alia ceterorum debet esse consideratio, & mentis dispositio. Excellentior quippe gradus, perfectiorem requirit preparationem. A cunctis tamen requiritur, puritas castitatis, affectus deuotionis, memoria Dominice Passionis, amaritudo contritionis, & promptitudo atque desiderium bona operationis. Iuxta mensuram charitativè, effectus percipitur huius Sacramenti, quandoque sensibiliter, quandoque insensibiliter. Vir namque bonus, nunquam caret spirituali profectu. Nam est deuotio plurimùm huic congruat Sacramento, tamen prius vita commendabilis habenda est, deinde deuotio. Nam vita sine deuotione multum confert, absque vitâ deuotio nihil. Hoc autem definiendum est, quòd nec laudabilis vita, sine deuotione esse valet, neque vera deuotio sine re-ctâ vitâ subsistit. Vtramque verò Christi milites semper habere studeant; Nam ita cautè viuant, vt deuotionis gratiam mereantur adipisci, & sic in deuotionibus occupent se, vt in nullo (si possibile sit) virtutem prætermittant. Deuotionis namque testimonium, est commendabilis vita, & laudabilis conuersationis adiutorium, est interna & spiritualis deuotio, qua potissimum percipitur in hoc Sacramento. Prima ergo præparatio ad SS. Eucharistiæ bonam susceptionem, sit vita antea laudabilis. Secunda, vt idem de casto connubio monet, cap. 24. Vt omnis culpa macula prius aboleatur, quam ad altare pergatur. Tertia præparatio, sint, iudicio huius Sancti, piæ præuæ aliq̃ue considerationes, quæ in nobis excitent tũ*

Hh 3 humi-